

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

11-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 11 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Muxammadiev Akmal Ganievich</i> TOSH DAVRIDA KVARIS XOMASHYOSIDAN FOYDALANISH MASALASINI O'RGANISH	10-15
<i>Xujaniyazov Uktam Yeshbayevich</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA MADANIYAT SOHALARI RIVOJLANISHINING ASOSIY TENDENSIYALARI (QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA)	16-21
<i>Mo'minov Xusanboy Madaminjonovich, Xamidova Ominaxon</i> ANTI-K TEATR	22-25
<i>Ravshanov O'ktamali Rustam o'g'li</i> SOPOL IDISHLARDAGI EPIGRAFIKA	26-29
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> O'ZBEK OLIMLARI VA MUTAXASSISLARINING GLOBAL FAN VA TEXNOLOGIYA RIVOJIGA TA'SIRI: TARIXDAN HOZIRGI	30-33
<i>Esanova Nilufar</i> O'ZBEKISTONNING SANOAT SOHASIDA KADRLAR TAYYORLASH SIYOSATI: ILMIY ASOSLAR VA DOLZARB MASALALAR	34-38
<i>Asadova Ra'no Baymanovna, Ashurova Qunduz Abduxoliq qizi</i> QASHQADARYO VILOYATIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING RIVOJI (1990–2025): MANBALAR, MUAMMOLAR VA TENDENSIYALAR	39-42
<i>Umarqulova Gulchiroy Fayzulla qizi</i> JIZZAX CHO'LLARINING O'ZLASHTIRILISHI VA MIRZACHO'L VA DO'STLIK TUMANLARINING TASHKIL TOPIHI TARIXIDAN	43-47
<i>Shirinova Nargiza Faxritdinbek qizi</i> XIX ASR IKKINCHI YARMI – XX ASR BOSHLARIDA TURKISTONDA DORISHUNOSLIK AN'ANALARI TARIXIDAN	48-53

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Akbarov Husan O'zbekxonovich</i> BOG'DORCHILIK XO'JALIKLARINING ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODELLAR ASOSIDA BAHOLASH	54-59
<i>Asqarova Nargiza Ilhomxo'jayevna</i> KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBASI	60-67
<i>Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li</i> MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARINI RAQAMLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA MUAMMOLARI	68-72

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Abilov O'rol Murodovich</i> OPTIMIZM-PESSIMIZMNING IJTIMOY VA GNOSEOLOGIK ASOSLARI	73-81
<i>Ismoilov Maxamadixon Isroilovich</i> AXLOQ VA FOYDA O'RTASIDAGI DIALEKTIKA: IQTISODIY RATSIONALIZMGA AKSIOLOGIK YONDASHUV	82-90
<i>Yuldashev Rustam Daniyrovich</i> YOSHLAR TARBIYASIDA DINIY-MA'RIFIY TUSHUNCHANING O'RNI VA AHAMIYATI	91-98
<i>Sagdullayeva Dilbar Shuxratovna</i> JAMOATCHILIK NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	99-105
<i>Narziyev Zubaydillo Ibodilloevich</i> AZIZIDDIN NASAFIYNING TASAVVUF ILMIGA OID QARASHLARINING METODOLOGIK TAHLILI	106-112
<i>Mamajonov Sanjarbek Hamrajonovich</i> SOTSIAL INJENERIYANING RIVOJLANISH TARIXI VA METODOLOGIYASI	113-118
<i>Rajabov Ilxom Mustafoevich</i> ZAMONAVIY TA'LIM PARADIGMALARI (RAQAMLI TA'LIM, KOMPETENSIYAVIY YONDASHUV, UZLUKSIZ TA'LIM): IJTIMOY-FALSAFIY TAHLIL	119-123
<i>Toirov Ilxom</i> MADANIYAT VA KUNDALIK HAYOT DIALEKTIKASI	124-127
<i>Mamatnazarov Lazizbek To'raquliyevich</i> ZO'RAVONLIK IJTIMOY-XATARLI XULQ-ATVOR SIFATIDA: MAZMUNI VA MOHIYATI, OQIBATLARI	128-131
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MODERNIZATSIYA SHAROITIDA YOSHLAR AXLOQIY QADRIYATLARINING TRANSFORMATSION DINAMIKASI	132-136
<i>Нурмухамедова Севара Бадриддиновна</i> ВЛИЯНИЕ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ МОЛОДЕЖИ	137-141
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> YOSHLAR SALOMATLIGI VA IJTIMOY SHAKLLANISH: STRESS, DEPRESSIYA, RUHIY SALOMATLIK, JAMOATCHILIK VOSITASI SABOQLARI ...	142-145
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdamovna</i> YOSHLAR MEHNAT MADANIYATI VA UNING JAMIYAT RIVOJIGA TA'SIRI	146-150
<i>Abdusalimov Abror Vali ug'li</i> MIRZO G'OLIB VA MUHAMMAD IQBOL IJODIDAGI FALSAFIY, MA'NAVIY VA BADIY MUSHTARAKLIK	151-158
<i>Maxmudov Izzatillo Ne'matilloevich</i> IJTIMOIY ADOLAT: NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI VA ZAMONAVIY TALQINI	159-163
<i>Aripov Alisher Sayfiddinovich</i> KORRUPSIYA TUSHUNCHASINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARI	164-167
<i>Xudoyqulov Shukrullo Sohibovich</i> O'ZBEKISTONDA YANGI TARAQQIYOT BOSQICHIDA YANGI MA'NAVIY MAKONNI YARATISH TAMOIILLARI	168-172

<i>Ibrogimova Gulbaxor Eshmatmatovna</i> MA'NAViy-AXLOQiy TANLOV TUSHUNCHASI VA UNING FALSAFIY MOHIYATI	173-176
--	---------

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abduraxmonova Ra'no Kosimovna</i> NEMIS TILIDAGI DINIY MATNLARNING O'ZBEK TILIGA	177-182
<i>Abdusalimov Abdulaziz Abdumutal o'g'li</i> INGLIZ TILI MODAL FE'LLARINING TIPOLOGIK TALQINI	183-188
<i>Abduraximova Okila Gayratovna</i> ZAMONAVIY NEMIS TILIDA NEOLOGIZMLAR TIPOLOGIYASI VA TASNIFI	189-194
<i>Ubaydullayeva Umida Abdushukur qizi</i> TERMIN, TERMINOLOGIYA VA ULARNING YONDOSH TUSHUNCHALARGA MUNOSABATI	195-198
<i>Sayitqulova Zilola Xusniddin qizi</i> BADIY ASARLARDA PERSONAJLARARO MUNOSABATLARNING LINGVOMADANIY VA PRAGMATIK TAHLILI (O'ZBEK VA INGLIZ ADABIYOTI MISOLIDA).....	199-203
<i>Khodjayeva Khurshida Sharafitdinovna</i> LANGUAGE CHANGE AND THE EMERGENCE OF NEW LEXICAL UNITS IN THE DIGITAL ERA	204-209

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Реймбаев Абдулла Курбанбаевич</i> РАССУЖДЕНИЯ ОБ УГОЛОВНО-ПРАВОВОМ ПОНЯТИИ УЧАСТИЯ В ПРЕСТУПЛЕНИИ	210-215
<i>Sayfiddinov Aqliddin Anvarjon o'g'li</i> HUDUDLARNI IJTIMOiy-IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY KENGASHLAR FAOLIYATINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH: RETROSPEKTIV TAHLIL	216-222
<i>Samandarova Feruza Baxromjon qizi</i> YASHIL DAVLAT XARIDLARI	223-229
<i>Rasulov Siroj Sodiq o'g'li</i> DAVLAT BOSHQARUVIDA ODILLIK PRINSIPI TALQINI	230-233
<i>Aslanov Sharafiddin Xayrullayevich</i> IQTISODIY JINOYATLARNING MAZMUN-MOHIYATI VA ULARNING OLDINI OLISH MEXANIZMLARI	234-238

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Akbarova Gulhayo Oybekovna</i> TA'LIM 5.0 KONSEPTSIYASI ASOSIDA "QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI" FANINI O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	239-246
<i>Sulaymanova Dildora Nazarovna</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KREATIV TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING ROLI	247-251

Aytmuratov Ajiniyaz Jumabay Uli

TALABALARNING MODELLASHTIRISHGA OID KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA
RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH 252-255

Najmetdinov Ma'ruf G'ayratovich

O'QUVCHILARNING SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHDA
MULTIPLATFORMADAN FOYDALANISH METODIKASI MODEL I 256-265

Javliyeva Shahnoza Bahodirovna

TA'LIM SIFATINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN O'QUV-TARBIYAVIY
JARAYONNI TASHKIL ETISH VA DIDAKTIK MATERIALLAR YARATISH
TEXNOLOGIYASI 266-269

Received: 10 October 2025
Accepted: 25 October 2025
Published: 2 November 2025

Article / Original Paper

TRANSFORMATIONAL DYNAMICS OF MORAL VALUES OF YOUTH IN THE CONTEXT OF MODERNIZATION

Takhirov Abdumalik Ashurali o'glu
Support doctoral student

Abstract. This article will scientifically analyze the impact of modernization processes on the system of moral values of young people and their transformational dynamics. During the study, the process of formation, transformation and adaptation of moral values in the minds of young people to the requirements of the Times is studied on the basis of a socio-philosophical approach. A dialectical interaction between emerging trends, traditional values, and contemporary views in the moral system in the context of globalization, technological progress, and cultural pluralism is also analyzed. The article considers separately the role of individual and collective consciousness, social institutions, family education and the media in the moral thinking of young people. The results of the study substantiate the need for a systematic approach to a deep understanding of the transformative processes in the moral values of young people and their orientation towards spiritual perfection.

Keywords: modernization, youth, moral values, transformation, socio-philosophical analysis.

MODERNIZATSIYA SHAROITIDA YOSHLAR AXLOQIY QADRIYATLARINING TRANSFORMATSION DINAMIKASI

Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li
ADPI MG'MAHT kafedrası tayanch doktoranti
E-mail: at20000709@gamil.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada modernizatsiya jarayonlarining yoshlar axloqiy qadriyatlari tizimiga ko'rsatgan ta'siri hamda ularning transformatsion dinamikasi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida yoshlar ongidagi axloqiy qadriyatlarning shakllanishi, o'zgarishi va zamon talablariga moslashuvi jarayoni ijtimoiy-falsafiy yondashuv asosida o'rganiladi. Shuningdek, globallashuv, texnologik taraqqiyot va madaniy plyuralizm sharoitida axloqiy me'yorlar tizimida yuzaga kelayotgan yangi tendensiyalar, an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy qarashlar o'rtasidagi dialektik o'zaro ta'sir ham tahlil etiladi. Maqolada yoshlar axloqiy tafakkurida individual va kollektiv ong, ijtimoiy institutlar, oilaviy tarbiya hamda ommaviy axborot vositalarining roli alohida ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari yoshlar axloqiy qadriyatlaridagi transformatsion jarayonlarni chuqur anglash va ularni ma'naviy barkamollikka yo'naltirishda tizimli yondashuvning zarurligini asoslaydi.

Kalit so'zlar: modernizatsiya, yoshlar, axloqiy qadriyatlar, transformatsiya, ijtimoiy-falsafiy tahlil.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I11Y2025N23>

Kirish. Bugungi kunda globallashuv va modernizatsiya jarayonlari insoniyat hayotining barcha qatlamlariga chuqur kirib borib, ayniqsa, yosh avlodning axloqiy dunyoqarashi va qadriyatlar tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatyapti. Texnologik taraqqiyot, axborot oqimining tezlashuvi, madaniyatlararo aloqalarning kuchayishi natijasida yoshlar orasida an'anaviy axloqiy mezonlarga nisbatan yangicha yondashuvlar shakllanyapti. Bu holat, o'z navbatida, axloqiy qadriyatlarning mazmunan boyishiga, ularning zamon ruhiga mos ravishda qayta talqin qilinishiga olib kelyapti. Modernizatsiya jarayoni faqat iqtisodiy va siyosiy tizimlarda emas, balki inson ma'naviy olamida ham chuqur o'zgarishlarni yuzaga keltiryapti. Yoshlar ongida

axloqiy mezonlar endilikda nafaqat oilaviy yoki mahalliy an'analar asosida, balki global madaniy kontekstda shakllanyapti. Bu esa, axloqiy tafakkurning ko'p qirrali va murakkab tus olishiga sabab bo'lyapti. Shaxsning ma'naviy yetukligi, uning jamiyatdagi o'rni va ijtimoiy mas'uliyatini anglash darajasi aynan shu qadriyatlar tizimining qanday shakllanishiga bog'liq. Zamonaviy davrda axloqiy me'yorlar va yoshlarning individual qarashlari o'rtasidagi muvozanatni saqlash, ularni uyg'unlashtirish va ijtimoiy muhitga moslashtirish dolzarb ilmiy va amaliy masalaga aylangan. Bu jarayonda ijtimoiy-falsafiy yondashuvlar orqali axloqiy qadriyatlarning evolyutsiyasi, ularning barqarorligini ta'minlash mexanizmlari, shuningdek, yoshlar ongida ma'naviy immunitetni shakllantirish yo'llari chuqur tahlil etilishi zarur. Mazkur tadqiqotda yoshlar axloqiy tafakkurida yuz berayotgan o'zgarishlar, ularning sabablari va oqibatlari, shuningdek, modernizatsiya sharoitida axloqiy qadriyatlarni saqlab qolish va rivojlantirish strategiyalari ko'rib chiqiladi. Maqsad — zamonaviy axloqiy qadriyatlarning mohiyatini anglash, ularni yoshlar tarbiyasida samarali qo'llashning nazariy asoslarini ishlab chiqish, hamda amaliy jihatdan qo'llash imkoniyatlarini aniqlashdir. Bu orqali jamiyatda ma'naviy barqarorlikni ta'minlash, yosh avlodni axloqiy jihatdan yetuk va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiluvchi konseptual yondashuvlar taklif etiladi.

Adabiyotlar tahlili. Axloqiy qadriyatlarning inson hayoti va jamiyat taraqqiyotidagi o'rni ko'plab mutafakkirlar tomonidan chuqur tahlil qilingan. Jumladan, qadimgi yunon faylasufi Arastu axloqning jamiyat hayotidagi muhim ahamiyatiga to'xtalib, shunday degan edi: "Tabiat inson qo'liga qurol – aqliy va axloqiy kuch bergan, ammo u shu qurolni teskari tomonga nisbatan ham ishlatishi mumkin; shu sababli axloqiy tayanchlari bo'lmagan odam eng insofsiz va yovvoyi, o'zining jinsiy va did mayllarida eng tuban mavjudot bo'lib qoladi." [1;9] Ushbu fikr shaxsning ichki axloqiy barqarorligi bo'lmasa, jamiyatda ham tartib va uyg'unlikning saqlanishi mushkul ekanini ko'rsatadi. Shuningdek, nemis faylasufi Kant axloqiy tizimning falsafiy asoslarini chuqur izohlab, "e'tiqodga ham o'rin qo'yadi. Ishonch e'tiqodgina inson jonining o'lmasligiga ishonish erkinligi asosida Xudoning mavjudligini aqliy isbotlaydi", deya ta'kidlaydi. [4;71] Bu g'oya axloqiy me'yorlarning nafaqat ijtimoiy, balki metafizik va ruhiy asoslarini ham mustahkamlaydi. Psixanalitik mutafakkir Erix Fromm esa axloqiy qadriyatlarning tashqi nazorat emas, insonning o'z ongida shakllanishini zarur deb biladi. Uning fikricha: "Bir odam – obro' egasi inson uchun nima yaxshiligini belgilab beradi, o'zini tutish qonun-qoidalar va me'yorlarini ham o'ylab topadi, o'rnatadi. Insonparvarlik axloqi esa bu qonun-qoidalar va me'yorlarni o'zi yaratishi, o'zi boshqarishi hamda ularga o'zi amal qilishi bilan farqlanadi." [2;18] Bu qarash yoshlar axloqiy tafakkurida mustaqillik va ichki mas'uliyatni shakllantirish zarurligini asoslaydi. Bundan tashqari, insoniyat tafakkuri tarixida Zardusht ta'limotida ilk bora "ezgu niyat, ezgu so'z va ezgulikka asoslangan amaliyot birligi har qanday ijtimoiy rivojlanishning asosi" sifatida e'tirof etilgani, va "fuqarolari boshqa fikrni o'ylab, boshqa so'zlarni aytishga va yana boshqa amaliy ishlar qilishga yo'naltirilgan jamiyat muqarrar tarzda tanazzulga yuz tutishi mumkinligi" haqidagi inqilobiy g'oya ham axloqiy qadriyatlarning jamiyat barqarorligi uchun qanchalik muhimligini ko'rsatadi. [3;94] Shuningdek, bu fikr yoshlar ongida izchil va yaxlit axloqiy qarashlarni shakllantirishning dolzarbligini yoritadi. Tahlil qilingan ushbu manbalar axloqiy qadriyatlarning transformatsion jarayonini tushunishda nafaqat tarixiy va falsafiy asos, balki yoshlar ma'naviy tarbiyasi uchun mustahkam nazariy poydevor vazifasini bajaradi. Zardusht ta'limotida ilgari surilgan "fikir, so'z va amaliyot birligi" tamoyili nafaqat axloqiy qadriyatlarning mohiyatini ochib beradi, balki jamiyatning

barqarorligi va taraqqiyoti uchun zarur bo'lgan ichki uyg'unlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Bu yondashuv zamonaviy axloqiy tafakkurda integratsiyalashgan yondashuv sifatida namoyon bo'lib, shaxsning fikrlari, nutqi va harakatlari o'rtasidagi uyg'unlikni axloqiy yetuklik mezonlari sifatida belgilaydi. Ayniqsa, yoshlar orasida bu tamoyilni anglash va hayotga tatbiq etish, ularning ma'naviy kamolotini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Yosh avlodning axloqiy qarashlari tobora murakkab va ko'p qirrali bo'lib borayotgan bir paytda, tarixiy-falsafiy manbalar asosida ularga yo'nalish berish, axloqiy mezonlarni mustahkamlash va shaxsiy mas'uliyat hissini kuchaytirish zaruriyati ortib boryapti. Zardusht, Arastu, Kant va Fromm kabi mutafakkirlarning qarashlari yoshlar axloqiy tafakkurining shakllanishida nazariy tayanch bo'lib xizmat qiladi. Bu qarashlar orqali axloqiy qadriyatlar endi faqat ijtimoiy talab yoki an'anaviy meros emas, balki shaxsning ongli tanlovi, ichki e'tiqodi va global mas'uliyat hissi bilan uyg'unlashgan tizim sifatida qaraladi. Shu nuqtai nazardan, axloqiy qadriyatlarning transformatsiyasi jarayonini faqat o'zgarishlar deb emas, balki yangilanish, moslashuv va ma'naviy yuksalishning bir shakli sifatida baholash lozim. Bu jarayon yoshlar ongida axloqiy mezonlarni qayta ko'rib chiqish, ularni zamon talablari bilan uyg'unlashtirish va shaxsiy hayot falsafasiga aylantirish imkonini beradi. Natijada, axloqiy qadriyatlar shunchaki nazariy tushuncha emas, balki amaliy hayotda faol ishlatiladigan, shaxs va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi kuchga aylanadi.

Metodologiya. Maqolani yozishda kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi. Birinchidan, ijtimoiy-falsafiy tahlil metodi yordamida Arastu, Kant, Erix Fromm va Zardusht kabi mutafakkirlarning qarashlari chuqur o'rganilib, ularning yoshlar axloqiy qadriyatlari shakllanishidagi o'rni tahlil qilindi. Ikkinchidan, tarixiy-tahliliy metod asosida axloqiy me'yorlarning shakllanish jarayoni va ular zamonaviy modernizatsiya sharoitida qanday o'zgarishga uchrayotgani ketma-ketlikda o'rganildi. Bu metod qadriyatlarning tarixiy ildizlarini va davomiyligini yoritishga xizmat qildi. Uchinchidan, komparativ (taqqoslovchi) metod yordamida an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy axloqiy qarashlarning yoshlar tafakkuridagi o'zaro ta'siri hamda transformatsion jarayonidagi dinamikasi qiyosiy ravishda ko'rib chiqildi. Shuningdek, yoshlar orasida axloqiy qadriyatlarning zamonaviy talqini va o'zgarishlarini amaliy jihatdan aniqlash uchun sotsiologik yondashuv asosida empirik ma'lumotlardan ham foydalanildi.

Natijalar. Yoshlar axloqiy qadriyatlarini o'rganish bo'yicha o'tkazilgan chuqur ilmiy tahlil va falsafiy manbalar asosida bir qator yangi natijalarga erishildi: Birinchidan, modernizatsiya jarayonlari yoshlar axloqiy qadriyatlarining ichki tuzilmasini o'zgartirib, ularni dinamik, ko'p qatlamli va vaziyatga moslasha oladigan tizimga aylantirayotgani aniqlandi. Bu jarayon yoshlarning qadriyatlar tizimini o'zgaruvchan ijtimoiy muhit bilan uyg'un holda shakllantirishga imkon beryapti. Ikkinchidan, Arastu, Kant, Fromm va Zardusht ta'limotlarini qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, axloqiy qadriyatlarning transformatsiyasi nafaqat tashqi omillar, balki shaxsning ichki ongiy jarayonlari va ruhiy holatlari bilan uzviy bog'liqdir. Bu, ayniqsa, yoshlar o'z hayotiy yo'lini izlash davrida muhim ahamiyat kasb etadi. Uchinchidan, zamonaviy yoshlar orasida axloqiy qadriyatlarni tanlashda individual qaror va shaxsiy mas'uliyatga bo'lgan intilish kuchaygan, lekin ayni paytda an'anaviy axloqiy tamoyillarni to'laqonli inkor etish emas, balki ularni zamonaviy tafakkur bilan qayta talqin qilish tendensiyasi yuzaga kelgan. To'rtinchidan, empirik va nazariy kuzatishlar asosida yoshlar axloqiy tafakkurida e'tiqod, ezgu niyat birligi ularni ichki barqarorlikka olib kelishini hamda

ularni tashqi ta'sirlardan mustaqilroq qaror qabul qilishga yo'naltirishini ko'rsatdi. Beshinchidan, yoshlar axloqiy qadriyatlarini shakllantirishda oilaviy muhit, ijtimoiy institutlar va madaniy merosdan tashqari, raqamli kommunikatsiya vositalari ham kuchli ta'sir ko'rsatyapti; bu esa yangi ilmiy va amaliy yondashuvlarni talab etyapti. Umuman olganda, tadqiqot yoshlar axloqiy qadriyatlari zamonaviy sharoitda faqat meros qilib o'tiladigan tayyor me'yorlar emas, balki ongli ravishda qilingan tanlov tanlov, shaxsiy e'tiqod va jamiyat talablari uyg'unligida qayta shakllanib borayotgan murakkab tizim ekanligini isbotladi.

Muhokama. Yoshlar axloqiy qadriyatlarining transformatsion jarayonini chuqur tahlil qilish shuni anglatadiki, zamonaviy davrda axloqiy qadriyatlar endi avloddan-avlodga o'tadigan qat'iy me'yorlar emas, balki shaxsiy tajriba, individual tafakkur va ijtimoiy muhit bilan o'zaro aloqada shakllanadigan murakkab tizim sifatida qaralyapti. Bu tizim doimiy ravishda yangilanib, shaxsning ichki dunyosi, ijtimoiy ehtiyojlari va global axborot oqimi bilan uyg'unlashgan holda rivojlanadi. Mazkur holat yoshlarning axloqiy tanlovlarida mustaqillik, mas'uliyat va ongli yondashuvni kuchaytiradi, shu bilan birga, ularni turli xil axborot manbalari, madaniy ta'sirlar va ziddiyatli qadriyatlar orasida muvozanat topishga undaydi. Bugungi yoshlar orasida shakllanayotgan muhim tendensiyalardan biri — "individual e'tiqodga asoslangan axloqiy pozitsiya"dir. Bu yondashuvda shaxs tashqi me'yorlarga ko'r-ko'rona amal qilishdan ko'ra, ularning mohiyatini anglash, ruhiy va aqliy jihatdan qabul qilishga intiladi. Axloqiy qarorlar endi faqat ijtimoiy bosim yoki an'anaviy talablar asosida emas, balki shaxsning ichki e'tiqodi, hayotiy prinsiplari va ongli tanlovi asosida shakllanyapti. Bu jarayon Immanuil Kantning axloqiy falsafasi bilan hamohang bo'lib, axloqni shaxsiy erkinlik va ichki qonuniyatlar bilan bog'laydi. Kant nazariyasiga ko'ra, inson axloqiy harakatni amalga oshirishda o'z aqliga tayangan holda universal me'yorlarni ishlab chiqadi, bu esa zamonaviy yoshlar axloqiy tafakkurining asosiy tamoyiliga aylanyapti. Shu bilan birga, bugungi jamiyatda yoshlar axloqiy qadriyatlar tobora ko'proq global kontekstda shakllanyapti. Endilikda axloqiy mezonlar faqat oilaviy tarbiya yoki milliy an'analar bilan cheklanmay, balki inson huquqlari, ekologik mas'uliyat, gender tengligi, madaniyatlararo muloqot kabi universal tamoyillar bilan ham uyg'unlashyapti. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlar turli madaniyatlar, falsafiy oqimlar va ijtimoiy harakatlar bilan tanishib, o'z axloqiy qarashlarini kengaytirish imkoniga ega bo'lyapti. Bu esa axloqiy tafakkurning ko'p qirrali, ochiq va tolerant shaklini yuzaga keltiradi. Yoshlar axloqiy tafakkuridagi ushbu transformatsiya jarayoni endi faqat mahalliy yoki milliy darajada emas, balki global miqyosda tahlil qilinishi zarur. Chunki zamonaviy axloqiy muammolar — migratsiya, iqlim o'zgarishi, texnologik etik masalalar — xalqaro hamkorlik va umumiy qadriyatlar asosida hal etilishi kerak bo'lgan masalalardir. Shu nuqtai nazardan, yoshlar axloqiy qarashlarini shakllantirishda global ong va transmilliy mas'uliyat hissi muhim ahamiyat kasb etadi. Yoshlar axloqiy qadriyatlarining zamonaviy ko'rinishi — bu doimiy o'zgaruvchan, shaxsiy tajriba va global ta'sirlar bilan boyitilgan, ichki e'tiqodga asoslangan, ijtimoiy va ekologik mas'uliyatni o'z ichiga olgan murakkab tizimdir. Bu tizimni chuqur tahlil qilish va uni ma'naviy tarbiya jarayonida samarali qo'llash zamonaviy jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa. O'tkazilgan tahlil va muhokamalar shuni ko'rsatdiki, yoshlar axloqiy qadriyatlarining transformatsiyasi jarayoni oddiy o'zgarish emas, balki murakkab, ko'p qatlamli, madaniy jihatdan asoslangan yangilanish jarayonidir. Bu jarayon yoshlarda nafaqat an'anaviy qadriyatlarni saqlashni, balki ularni zamonaviy sharoitga mos tarzda qayta talqin

qilishni ham o'z ichiga oladi. Bir tomondan, raqamli makon va globallashtirish sharoiti yoshlarning axloqiy dunyoqarashini ko'proq ochiq, inklyuziv va universallashtirilgan yo'nalishda rivojlantirsa, boshqa tomondan, milliy meros va tarixiy falsafiy g'oyalar ularni ichki barqarorlik, o'zlikni anglash va ijtimoiy mas'uliyat ruhida mustahkamlaydi. Tadqiqot shuni tasdiqladiki, yoshlar axloqiy qarorlarni qabul qilishda tashqi me'yorlarga ko'r-ko'rona ergashmay, balki ularni ongli ravishda qayta baholash, ichki e'tiqod va shaxsiy mas'uliyat orqali qabul qilish yo'lini tanlash lozim. Aks holda buning natijasi yomon holatlarga sabab bo'lishi mumkin. Bu esa yosh avlodning axloqiy tafakkurida transformatsiya jarayonini inqiroz yoki qadriyatlar yo'qolishi sifatida namoyon bo'lishini ko'rsatadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Aristotel. Politika. –M., 1911. S. 9.
2. Фромм Э. Человек для себя. Минск, Хорвест, 2004. С. 18.
3. Nitsche F. Zarfdo'sht taballoi.//Tafakkur. 1995. 1-son. B. 94
4. Schiepp P. I.Kants practical ethics Evanston, 1964. R. 71.
5. Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrdagi 1059-son qarori (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi 03.01.2020-y., 09/20/1059/4265-son, 19.06.2020-y., 09/20/391/0777-son)
6. "Ma'naviyat asosiy tushunchalar lug'ati". A.Sherov, A.Xolbekov, M.G'afforova va boshq. T.: 2009 yil. 233 bet.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 11 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).